

Argumenten en strategieën van de tabaksindustrie tegen beleidsmaatregelen: resultaten uit interviews met internationale experts

Nikita Poole, Barbara van Straaten en Gera Nagelhout, oktober 2020

Achtergrond

Als onderdeel van het Nationaal Preventieakkoord worden in Nederland vanaf 2020 een aantal maatregelen ingevoerd om tabaksgebruik te verlagen, zoals een verhoging van de accijnzen op tabak, neutrale (standaard)verpakkingen en een uitstalverbod van tabaksproducten bij verkooppunten. De verwachting is dat de tabaksindustrie zal proberen de maatregelen af te zwakken of uit te stellen. Onderzoeksinstituut IVO voerde gesprekken met deskundigen in de landen waar deze beleidsmaatregelen al (deels) zijn ingevoerd. Deze factsheet geeft de argumenten en strategieën weer die de tabaksindustrie gebruikt tegen de beleidsmaatregelen, zoals gerapporteerd door de geïnterviewde internationale deskundigen (hierna: deelnemers).

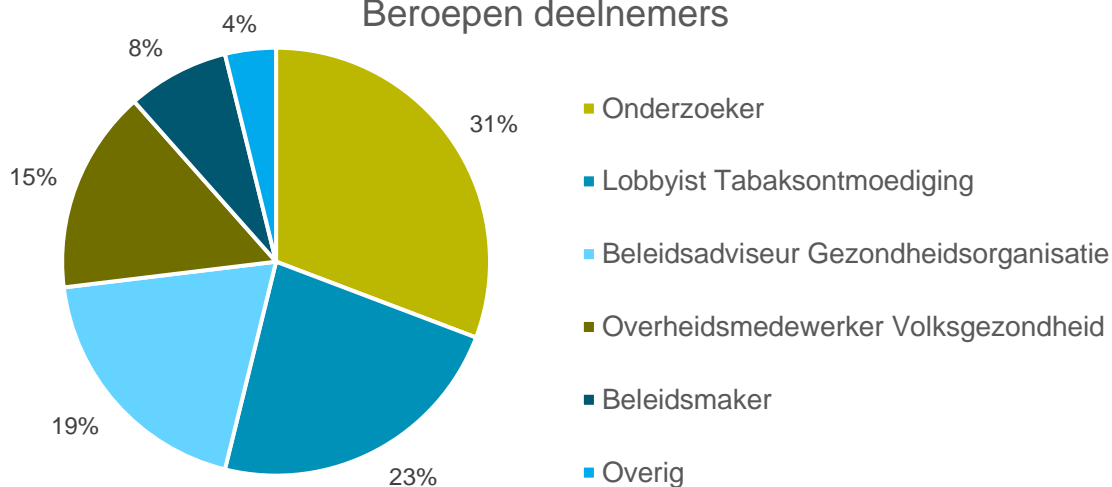
Internationale gesprekken

In de periode februari-mei 2020 voerden we 22 gesprekken met 26 deelnemers. De deelnemers kwamen uit de volgende landen: Australië, België, Canada, Engeland, Finland, Frankrijk, Nederland, Nieuw-Zeeland, Noorwegen, Schotland, Slovenië en de Verenigde Staten.

Het aantal jaren ervaring met tabaksontmoedigende maatregelen varieerde van 3 tot 47 jaar, met een gemiddelde van 21,6 jaar.

Beroepen deelnemers

Maatregel: verhoging accijns op tabak

Argumenten tabaksindustrie

Hoofdargumenten volgens de deelnemers:

- Toename smokkel/illegale handel – dit is het hoofdargument richting ministerie van Financiën.
- Heeft vooral impact op lage inkomens – argument gericht op het grote publiek en ook politici; wordt vaak met emotieve taal gebracht.
- Toename van grensoverschrijdende aankopen – dit argument, gericht op politici en het mkb om hun steun te krijgen, vindt vooral gehoor in gebieden die grenzen aan landen met een lager accijnstarief.

Overige argumenten zijn:

- Het beleid is slecht voor (kleine) ondernemers, omdat er inkomsten en banen verloren gaan.
- Het beleid zorgt voor lagere overheidsinkomsten (vanwege de toename in illegale handel en grensoverschrijdende aankopen).
- De overheidsmaatregel is niet meer dan een manier om 'geld af te pakken'.

“De simpele redenering dat het verhogen van de prijzen smokkel stimuleert, is diepgeworteld binnen het ministerie van Financiën en niet zo gemakkelijk te weerleggen.” - Lobbyist Tabaksonthoeding

“De argumenten van de tabaksindustrie hebben impact, omdat ze sterke netwerken hebben en goede contacten met lokale politici... Ze zijn overal. En ze hebben een zeer goede relatie met de lokale media, en met andere netwerken.”
- Lobbyist

Strategieën tabaksindustrie

Directe beïnvloeding beleid

- Lobbyen voor kleinere verhogingen (vaak jaarlijks) van de accijns op tabak of uitstel van invoering
- Onderhouden van nauwe relaties met het ministerie van Financiën als betrouwbare bron van informatie over tabakssmokkel

Werven medestanders en verspreiden verzonnen feiten

- Vormen van coalities met andere betrouwbare organisaties
- Gebruiken van forums en bevooroordeelde opiniepeilingen om de illusie te wekken dat er brede weerstand is tegen het beleid

Informatiebeheer

- Produceren van eigen onderzoek ter ondersteuning om bewijs volksgezondheid tegen te spreken
- Gebruiken van sociale media om politici/onderzoekers met argumenten en persoonlijke aanvallen over te halen
- Verspreiden van de eigen argumenten via diverse kanalen

Ondermijning beleid

- Schuiven met prijzen om de prijs van de goedkoopste merken laag te houden

Maatregel: neutrale verpakkingen

Argumenten tabaksindustrie

Hoofdargumenten volgens de deelnemers:

- Geen (kwalitatief) bewijs voor de effectiviteit van het beleid of het beleid gaat toch niet werken – argument dat wordt ondersteund door onderzoek dat door de industrie is gefinancierd.
- Het beleid leidt tot een toename van de illegale handel, omdat neutrale verpakkingen gemakkelijker zijn na te maken – wordt gebruikt door beleidsmakers op het gebied van economie en volksgezondheid.
- Het beleid vormt een inbreuk op de intellectuele eigendoms- en handelsrechten – wordt gebruikt als dreigement om compensatie voor de industrie af te dwingen.

Overige argumenten:

- Verlies van inkomsten en banen bij kleine ondernemers.
- Het beleid is contraproductief – bedrijven kunnen dan alleen nog maar op prijs concurreren, waardoor de producten goedkoper worden en toegankelijker worden voor de jeugd.

“Ze draaien zichzelf helemaal vast door eerst te zeggen dat neutrale verpakkingen niet werken, want er is geen bewijs dat het gaat werken. En in de volgende zin beweren ze dat het zo goed gaat werken dat ondernemers met hun rug tegen de muur komen te staan, omdat mensen niet meer gaan roken.”

– Onderzoeker

Strategieën tabaksindustrie

Juridische procedures

- Diverse rechtszaken en procedures om maatregel tegen te houden of te vertragen

Campagnes om druk uit te oefenen

- Organiseren van demonstraties en openbare petities tegen neutrale verpakkingen
- Gebruiken van sociale media om journalisten die voor tabaksontmoediging zijn onder druk te zetten
- Social-mediacampagnes tegen het beleid, die zogenaamd zijn opgezet door ‘gewone burgers’ of rokersgroepen

Informatiebeheer

- Gebruiken van niet-officiële/door de industrie aangevoerde gegevens uit andere landen om het eigen verhaal te onderbouwen (vaak ten aanzien van bewijs van de effectiviteit van het beleid en het argument van illegale handel)
- Onjuist aanmerken van parlementsleden als tegenstanders van het beleid

Ondermijning beleid

- Overproductie van merkverpakkingen om de overgangperiode te verlengen en de invoering van neutrale verpakkingen te vertragen

“...Het is een legitiem argument om te zeggen dat we deze [verpakkingen met merk] al hebben geproduceerd voor de markt, maar als ze 10.000 keer meer hebben gedrukt dan ze normaal doen, is dat een strategie om het beleid zo ver mogelijk vooruit te schuiven.”

***– Beleidsadviseur
Gezondheidsorganisatie***

Neutrale (standaard) verpakking: “Maatregelen om het gebruik van logo’s, kleuren, merkaftbeeldingen of promotiemateriaal op verpakkingen anders dan de merknaam en productnaam weergegeven in een standaardkleur en -lettertype te beperken of verbieden” – artikel 11, Richtlijnen, van het *Framework Convention on Tobacco Control* (Internationaal Anti-Rookverdrag) van de WHO (in het Engels te vinden op: https://www.who.int/fctc/guidelines/article_11.pdf?ua=1)

Maatregel: uitstalverbod bij verkooppunten

Argumenten tabaksindustrie

Hoofdargumenten volgens de deelnemers:

- De maatregelen zijn kostbaar en ingewikkeld voor de verkoper.
- Als de producten niet meer mogen worden uitgesteld voor verkoop, zal dit resulteren in lange rijen voor de kassa en gefrustreerde klanten, omdat de verkoper meer tijd kwijt is om de tabaksproducten te pakken.

Overige argumenten:

- Het is een legaal product en dus zou er contact moeten blijven tussen consument en product.
- Het is geen noodzakelijke maatregel naast de neutrale verpakking (en andersom).
- Verhoogd risico op diefstal als de verkoper zich om moet draaien om tabaksproducten uit een kast te pakken.

“Ze klagen over het dubbel straffen van verkopers, dat je eerst de verpakkingen van alle sigaretten verandert, wat al verwarrend genoeg is, maar ze ook dwingt om nieuwe schappen enz. te bouwen.”

***– Overheidsmedewerker
Volksgezondheid***

“[verkopers] maken zich zorgen over de langere transactietijd, winkeldiefstal etc. Als ze met de rug naar de klant staan om een product te pakken, kunnen ze niet zien wat er in de winkel gebeurt.”

– Onderzoeker

Conclusies

- De argumenten van de tabaksindustrie en medestanders worden over het algemeen niet serieus genomen door de overheid, maar de geïnterviewde personen gaven vaak aan dat het ministerie van Financiën vatbaar is voor berichten uit de tabaksindustrie, met name met betrekking tot het tabaksaccijnsbeleid.
- Verenigingen van detailhandelaren worden vaak gebruikt om de argumenten van de industrie uit te dragen.
- De tabaksindustrie vindt nog steeds manieren om het tabaksontmoedigingsbeleid te ondermijnen.

Strategieën tabaksindustrie

Directe beïnvloeding beleid

- Direct lobbyen bij de overheid om invoering uit te stellen
- Stimuleren van parlementsleden om zich uit te spreken tegen de beleidsmaatregel

Werven medestanders en fabels

- Mobiliseren, financieren en organiseren van verenigingen van detailhandelaren als front en *astroturfing* (zodat het lijkt alsof het initiatief een spontane burgeractie is)

Ondermijning beleid

- Stimuleren van verbale promotie van tabaksproducten
- Profiteren van het reclame maken voor nieuwe producten die niet onder het beleid vallen

Dit onderzoek is gefinancierd door het Longfonds, de Hartstichting, KWF Kankerbestrijding, Trombosetichting Nederland en het Diabetes Fonds, en is uitgevoerd door Onderzoeksinstituut IVO in Nederland. Vragen kunnen worden gericht aan Nikita Poole: poole@ivo.nl